

SVOBODNA SLOVENIJA

AÑO XXXVIII (32)

Štev. (No.) 8

ESLOVENIA LIBRE

BUENOS AIRES

8. marca 1979

V šole!

Začenja se šole. Tudi slovenske! In začetek slovenskih šol naj bo za nas Slovence v zdomstvu vedno praznik. Najmlajši se spoprimejo prvič z abecedo slovenskega jezika, drugi se izpopolnjujejo v slovenski govornici, pesmi in duhovnosti. Še višji — v srednješolskih tečajih — spoznavajo slovenstvo v vseh njega kulturnih pojavih in panogah in v najvišjih šolah — na slovenskem oddelku ukrajinske vseučiliške humanistične fakultete — se poglabljajo v rast slovenstva od vsega početka do današnjih dni — v podrobnostih in sintezah — za delo med mlajšimi rodovi. Iz roda v rod naj gre pomlajenost slovenske zavesti in — samozavesti.

Uživamo glas, da je naša argentinska mladina še najbolj slovensko ohranjena med novimi zdomci. Ne zapravimo tega dobrega glasu! Dajmo mladino v slovenske šole, da bo ob obveznih jezikih znala še enega več, svoje, osnovnega, materinega, in tega tako, kot se spodobi. Kolikor jezikov znaš, toliko ljudi veljaš! In to velja tu v zdomstvu še bolj kot sicer. Poznam primere, ko je komu poznanje enega slovanskih jezikov odprlo pot v poklicno kariero. Ne poznam pa primera, da bi znanje slovenske bila kakršnakoli ovira v kariero.

Ali hočete take zglede? Prav v lanskem letu smo doživeli nekaj primerov v zdomstvu, ki so prinesli dokaz, kako ravno človek s slovensko zavestjo doseže vrhove na lestvici družbenih zgradb.

Ob svoji udeležbi na mednarodnem znanstvenem sestanku je prišel z nami v Argentini in stik tudi velik znanstvenik fizik prof. Anton Peterlin, član Slovenske akademije znanosti in umetnosti in še drugih, urednik strokovnih svetovnih revij itd., ki se je ob pogledu na naše abituriente skoraj zasolil od ganjenosti, kako se je ob svojem obveznem študiju in ob žrtvovanju prostega rekreacijskega časa ta mladina vzgojila v slovenstvu in si ga izbrala kot „neizbrisno znamenje“. Izjavil je, da njemu ni nikdar in nikjer škodovalo ali oviralo v karieri samozavestno priznanje, da je Slovenec.

Kmalu za njim je bil med nami avstralski senator Miša Lajovic, povojni emigrant iz naših vrst, danes visok državnik v Avstraliji. Bili smo ginjeni, ko nam je pripovedoval, kako je iz nič začel kot uradnik na najnižji stopnji imigranta. Ustanovil je slovensko društvo, iz njega posegel v druge imigrantske vrste pa v politično delo nove domovine in se vključil v njen družbeni red. Danes je senator in je pred kratkim v parlamentu podal vso zgodbo naše slovenske usode od začetka do sedaj ter ponosno pribil: Sem Avstralec, pa po poreklu Slovenec! In to je uspeh že v naši novi begunski emigraciji.

Toda največji uspeh je prav lani dosegel tudi gotovo najvišje stoječi Slovenec v svetu, severnoameriški Frank Lovše. Je slovenski emigrantov sin, ki je hodil v slovensko farno šolo, govoril doma samo slovenski, nastopal kot pevec slovenskih popevk, je postal sodnik, potem petkratni clevelandski župan, petkratni guverner države Ohio, pa deset let senator in govorili so že o njem kot kandidatu za predsednika ZDA; sam general Eisenhower je bil pripravljen na njegovi listi kandidirati za njegovega podpredsednika. Lani je novi ohajski guverner v Clevelandu postavil novo državno upravno zgradbo in jo imenoval „Lau-schetov dom“. In ob vsej tej slavni karieri ni pozabil, da je Slovenec, se udeležuje slovenskih prireditev, najraje pevske nastopov. „Kadar koli postane moja duša težka in moj duh v tiski in, če imam srečo, grem na slovenski koncert, in tam mi izgine, svetloba je z menoj in duša postane čisto jasna ob solzah, ki mi teko, ko slišim pesmi, ki sem jih nekoč poslušal na kolenih svoje matere.“

Ni nas še obiskal, a upam, da nas bo v najkrajšem času, kakor sem obveščeni, obiskal drugi Slovenec, prav

NE "KDO"?, TEMVEČ "KAJ"?

JUGOSLAVIJA PO KARDELJU IN TITU

Štiri dni po smrti ideologa jugoslovanske komunistične partije Edvarda Kardelja je jugoslovansko partijsko časopisje objavilo dolge članke o tem Titovem najzvestejšem pristažu iz jugoslovanskih partijskih vrst. Iz člankov in razprav je bilo razvidno, da Kardeljeva smrt ne pomeni hude izgube samo za starega maršala diktatorja Tita, temveč da se je z njim začelo že odmakati v zgodovino eno razdobje jugoslovanske komunizma in da se bo to razdobje definitivno zaključilo s smrtjo diktatorja Tita samega.

Novica o Kardeljevi smrti na ljubljanskem kliničnem centru 10. februarja t. l. se je kot blisk razširila po vsej državi in v inozemstvu, dasi je po prebivalstvu že dalj časa pričakovalo. Diktator Tito je prekinil svoje potovanja po bližnjem vzhodu, da se je vrnil v Ljubljano, kjer je vpisal v žalno knjigo svoj zadnji pozdrav „tovarišu Bevcu“, kakor je bilo med vojno in revolucijo Kardeljevo partizansko ime. Besedilo Titovega vpisa objavljamo na drugem mestu.

Iz protokolnih ozirov je tudi cerkveno predstavništvo v Jugoslaviji izrazilo jugoslovanskim komunističnim oblastem sožalje. Bravece opozarjamo, komu in kakšne žalne izraze so podali posamezni slovenski škofje, poleg vatikanskega predstavnika apostolskega nuncijskega Cecchinija:

Nadžkof Michele Checchini se je vpisal v tkim. knjigo žalosti v vladni palači v Novem Beogradu, ki jo imenujejo Palača zveznega izvršnega sveta. Spremljal ga je svetnik apostolske nunciature msgr. Puente.

Ljubljanski nadškof in metropolit dr. Jožef Pogačnik je poslal brzojavko trenutnemu predsedniku slovenske komunistične vlade Sergiju Kraigherju: „Ob smrti člana predsedstva SFRJ in državnika Edvarda Kardelja Vam izrekam v svojem imenu in v imenu svoje duhovščine iskreno sožalje. Nadškof Jožef Pogačnik.“

Koprski škof dr. Janez Jenko je svojo sožalno brzojavko poslal predsedstvu SFRJ v Beograd.

Mariborski kapitularni vikar škof dr. Grmič pa je poslal sožalno brzojavko kar na tri strani: predsedstvu SFRJ v Beograd, Republiški konferenci partijske množične organizacije SZDL in sicer predsedniku, zloglasnemu Mitji Ribičiču ter Kardeljevi vdovi Pepci. Zlasti brzojavka Ribičiču je vredna pozornosti: „Ne morem verjeti, da je tako hitro prišlo, česar smo se tako dolgo bali. Ni torej več med nami tovariš Edvard Kardelj, veliki

tako prijatelj in sodelavec ameriških prezidentov in sam povojni član okupacijske vlade v Bolgariji v imenu ZDA, sam general in profesor univerze, ki ima še poseben naslov: „svetovni popotnik“, namreč Andrej Kobal. Že nekaj časa se pripravlja k nam v Argentino in čakamo, da ga pozdravimo med nami, tega medvojnega junaka, ki je obvaroval Ljubljano pred „zaveznikiškim bombardiranjem“, potoval v različnih službah po širnem svetu in vse to slovensko opisal v svoji čudoviti knjigi, ki jo je izdal pri Goriški Mohorjevi družbi: „Svetovni popotnik pripoveduje“. Tudi ta človek je bil in ostal vedno zaveden Slovenec, tako lepo omenja svoj materin jezik, kot svoj čas samo še škof Slomšek: „Kako naj pozabim svoj materin jezik? Materin jezik je dediščina, s pomočjo katere spoznavam življenje in svet. Človek normalnega razuma ne pozabi materinega jezika, tudi če živi sto let med tujci... Za mene je materin jezik ne samo lep, je bogastvo, iz katerega sem in še vedno črpam neke vrste moč v življenju. Tudi v svetu, ko vršimo opravke v raznih jezikih, ostane materinščina najmilejša... je tudi vir duhovnih moči. Moj najmlajši sin je bil nekoč zelo bolan, zdravniki so že obupali, ni so ga mogli zbuditi k zavesti. Tedaj sem stopil k njemu in mu govoril slo-

vensko na uho: Dobro jutro, Danilo! Ali boš vstal, Danilo? — Dobro jutro, je odgovoril... Povem vam, da je materin jezik res bogastvo, ki ga ne bi dal za vse na svetu.“

To je nekaj zgledov, ki smo jih lani doživeli Slovenci med nami ali v svetu: visoko dvignjeni v družbi so dosegli svoje vrhove kljub temu, da so bili Slovenci, na kar so vsi ponosni in nam vsem svetujejo in prosijo, naj ostanemo mi in naš mladi rod tudi slovenski. Ne bo jim škodovalo slovenstvo, koristilo pa mnogo, ne samo h karieri, tudi k duševnemu zdravju in organski človeškosti rasti.

Šole so se odprle. Tudi slovenske. Starši, opogumljeni s temi sodobnimi zgledi, pošljite mladino v slovenske šole! Dijaki, zavedajte se, da je materin jezik najosnovnejša prvina slednjega vašega duhovnega razvoja, kakor je že rekel Slomšek: največja naša dediščina. Izobrazuj se v njem, rasti iz slovenskega duha naših šol — in ustvaril boš lahko velika dela na položaju, kjer koli boš.

Izgubil ne boš ničesar, samo pridobil — srce in dušo.

To pa je veliko, če ne vse. Kariera ti bo navržena po tvojem delu in uspehu.

V slovensko šolo!

državnik, neutrudljiv borec za novo Jugoslavijo in ustanovitelj socialističnega samoupravljanja. Med nami ni več Moža in Socialista-Komunista. Izražam Vam svoje najgloblje sožalje.“

Dr. Grmič je v brzojavu vpisal besede mož, socialist in komunist z veliko začetnico. Pisanje je zaradi svojega tona povzročilo ne samo med katoličani v Sloveniji, temveč tudi po vsej Jugoslaviji, veliko začudenje, poročila svetovno časopisje.

Kardelja so pokopali v „grobnico herojev“ v Ljubljani ter so Cerkev na Slovenskem zastopali škofje dr. Pogačnik, dr. Jenko, dr. Grmič in dr. Lenič. Na pogrebu so bili tudi zastopniki ljubljanske teološke fakultete in oddelka v Mariboru, predstavniki Slovenskega duhovniškega društva in Cirilskega društva slovenskih bogoslovcev. Posebej je padlo v oči, da so se na mariborskem oddelku teološke fakultete študentje in profesorji zbrali na posebni žalni komemoraciji, na kateri jim je govoril „o liku in delu“ umrlega Kardelja prodekan teološke fakultete dr. Franc Plemenitaš.

Dasi je pred meseci kazalo, da je diktator Tito Kardelja zaradi bolezni že odpisal kot svojega naslednika in da bi zaradi funkcije glavnega tajnika jugoslovanske KP, ki jo ima trenutno Stane Dolanc, nasledstvo lahko pripadlo temu slovenskemu partiju, pa se je tudi ta varianta podrla, ko je postal predsednik federalne vlade 51 letni bosanski Hrvat Branko Mikulić. Menijo, da se je diktator Tito odločil potpisati definitivno v kot hrvaškega partijskega prvaka 67 letnega Bakarića, zaradi Srbov, srbskega predsednika pa tudi noče imeti na krmilu vlade ob svoji smrti, ker tega Hrvati ne bi prenesli. Slovenci pa se mu z izginotjem Kardelja zdijo premajhni.

Za ohranitev državne skupnosti, kakršna je danes Jugoslavija, pa diktator Tito največ gradi na jugoslovanske obožene sile, kjer ni ne Kardeljevega samoupravljanja ne rotacije vrhovnega poveljstva, se pravi gospodarskega in političnega sistema, ki ga je partija sicer uvedla na drugih področjih v državi.

Obrambni minister, 64 letni srbski general Nikola Ljubičić, je poleg diktatorja Tita partijski funkcionar, ki ima v oblasti jugoslovanske obožene sile in ki bo, kakor kaže, igral odločilno vlogo po Titovi smrti v Jugoslaviji. Odkar je leta 1967 postal minister, se je Ljubičić spremenil v Titovega najbolj priljubljenega generala. Ljubičić je preživel vse „čistke“ v partiji in vojski v dobi okoli leta 1970, ko je

rešuje svoja vprašanja; ter na komunistično partijo Jugoslavije kot na del Vsesovjetske komunistične partije, to je: da naše medsebojno razmerje izhaja iz perspektive, da bo Jugoslavija v prihodnosti postala sestavni del Sovjetskih socialističnih republik.“ Torej od začetka do konca „osvobodilne borbe“ je šel boj samo za komunistično izrazito „sovjetsko“ — svetovno revolucijo. In to resnico je zdaj ob Kardeljevi smrti sam Tito tako izrazito podčrtal v slovo „Bevcu“, da o tem ni mogoče več dvomiti.

Kako pa je z „Neurvršenostjo Jugoslavije“, pa je monakovski publicist M. Pilić v posmrtnem članku posebej podčrtal: „Na zunanjo politiko je imel Kardelj vedno velik vpliv, in ta je vedno podpirala — čeprav flankirajoč — sem in tja — sovjetsko stališče. S tega stališča gledano, je Kardelj bil in ostal moskovski svetovni revolucionar.“

Temu in takemu „Bevcu“ se je poklonil Tito, in ob njem nametal svoje „floskule“, prazna gesla, kot so „samouprava, neurvršenost, bratstvo in edinstvo“, ki so vse samo slepilo za edino pot: v svetovno komunistično revolucijo, čeprav je pot k njej treba tlakovati s tisoči in desetisoči, kar je Kardelj tudi priznal že med „narodno osvobodilno borbo“ Mc Leanu, kot smo omenili, in kar je tudi izvršil ob koncu vojne nad slovenskimi vojaki iz Vetrinja.

Tito je s svojo poslovilno lastnoročno zapisano besedo v to knjigo postavil Kardelja za zgled take zločinske nenarodne morale komunističnega revolucionarja, ki je začel bratomorilni boj v Sloveniji z „ideali naše revolucije“, to je — s pripravljenostjo tudi z množičnimi moritvami voditi k cilju: podvreči slovenske narodne interese tuji oblasti in tujemu duhu, „tuji učenosti“.

Če svetovni tisk gleda v Kardelju „idealnega“ borca, naj tudi ve, kakšni ideali so ga vodili. Tito sam jih je potrdil ob njegovem grobu.

Marxismo y cristianismo

Los últimos tiempos, tiempos de incertidumbres por los que atraviesa la humanidad, no se han distinguido precisamente por la claridad ideológica. Es así que las más disímiles teorías han aparecido, funcionando o acomodando doctrinas en raíz antagónicas. Tal fue el caso de quienes, por ignorancia, o por mal intención, han tratado de acomodar el cristianismo al marxismo, hasta el punto de querer hacerlos compatibles.

El difunto pontífice Juan Pablo I, (al igual que Pablo VI), condenó esos intentos. Es conocida su frase, en la cual anatematiza a los que dicen que „donde está Marx, allí está Jerusalén“. El papa Luciani recalcó con toda la fuerza de su autoridad pastoral, que sólo donde está Dios, allí está el cristianismo. Y ello es algo incompatible con la doctrina marxista, radicalmente atea.

Juan Pablo II, el actual papa, ha señalado lo mismo en reiteradas oportunidades. Ultimamente lo hizo el pasado domingo 4 del corriente, al hablar a los jóvenes seminaristas. También al hablar a los rectores de los seminarios, ha fustigado a quienes quieren ablandar la disciplina e incorporar filosofías marxistas a la enseñanza de la Iglesia. „La prioridad para los seminarios es enseñar la palabra de Dios en todas sus exigencias y en todo su poder“, dijo el Papa. „La palabra de Dios — y sólo la palabra de Dios — es la base de todo ministerio, la actividad pastoral y la acción sacerdotal.“

bila pometena večina njegovih podrejenih in najvišjih partijskih funkcionarjev v Srbiji, Hrvatski, Sloveniji, Makedoniji in Vojvodini. Skupaj z nekaterimi generali je v zadnji čistki izginila tudi Titova žena Jovanka.

V vrhovnem CKKP, ki šteje 166 članov, je danes 21 generalov in admiralov, v oboževanih silah pa je ok. 100.000 partijskih članov, od celotnega števila 1.600.000 partijcev v vsej državi.

Tudi notranji minister, se pravi šef policije, je general, in sicer armadni general Franjo Herljević.

Ze več mesecev jugoslovanska par-

tija razvija močno kampanjo proti tkim. „liderizmu“ in za „kolektivno vodstvo“ partije in države. Diktator Tito meni, da bo s kolektivnim vodstvom na obeh področjih lahko ohranil jugoslovansko državno skupnost po svoji smrti nedotaknjeno. Toda ta kampanja je dejansko samo prikrivanje notranjih bojov za oblast po Titovi smrti, zlasti, ker je v državi še veliko pro-sovjetskih partijcev. Izid je trenutno nemogoče predvidevati in dejansko v Jugoslaviji ne gre za odgovor na vprašanje: „Kdo bo prišel po Titu?“ temveč: „Kaj?“

Tito Kardelju

V sožalno knjigo ob smrti E. Kardelja je Tito lastnoročno napisal v slovo tele besede, ki jih podajamo v slovenskem prevodu:

„Do zadnjega dne življenja, dragi tovariš Bevc, si ostal zvest idealom naše revolucije. Dal si ogromen prinos k izgraditvi naše socialistične samoupravne, neurvršene skupnosti in krepitvi bratstva in edinstva naših ljudstev in narodnosti.“

Tvoj svetli lik komunista in revolucionarja bo ostal zgled in vzpodbuda sedanjim in prihodnjim rodovom. Ljubljana, 12. II. 1979.

TITO.“

Ta izpis Tita, po materi Slovenca, iz ljubljanske knjige sožalij, je priobčen v faksimilu v zagrebških Novostih. Tito ga je vpisal hrvaško v latinici, podpisal pa se je v cirilici, kar je gotovo zanimivo za smer „bratstva in edinstva“. Vemo tudi, da se je Kardelj imel za „beograjskega Slovenca“. Toda še večja zanimivost je, ki nam pade takoj v oči, to, da se poslavlja Tito od „tovariša Bevc“, od Kardelja partizana, ki je pod tem imenom vodil komunistično revolucijo v Sloveniji. Slavi njegov prinos k revoluciji — kot „komunista in revolucionarja“, nikjer pa se ne spominja njegova „narodno-osvobodilne borbe“; dokaz, da te nikjer ni bilo in da je tudi Bevc ni vodil. Vedno je stal ob strani Tita in se vedno prilagajal njegovi politiki in jo teoretično opravičeval in ji sledil. In če je Tito l. 1940 pred začetkom vojne v Zagrebu govoril svojim članom kom. biroja: „Mi nismo interesirani na buržujskem idealu obrambe domovine, temveč, da nastane svetovna revolucija... kot jo načrtuje Sovjetska zveza, ki je naš slavni model.“ je Kardelj takoj po vojni l. 1945 rekel sovjetskemu poslaniku Sadčikovu v Ljubljani 5. junija: „Mi bi želeli, da bi Sovjetska zveza gledala na nas kot na predstavnike ene od bodočih sovjetskih republik, a ne kot na predstavnike druge države, ki je sposobna, da samostojno

1944 - 1979

35. OBLETNICA USTANOVITVE NARODNEGA ODBORA Z A S L O V E N I J O — SLOVENSKEGA DEMOKRATIČNEGA POLITIČNEGA PREDSTAVNIŠTVA V SVETU.

KARDELJEVO NASLEDSTVO

V BEOGRADU IN LJUBLJANI

Na položaj slovenskega zastopnika v jugoslovanskem državnem predsedstvu, ki ga je doslej imel Kardelj, je slovenska partijska množična organizacija SZDL predlagala sedanjega predsednika slovenske komunistične vlade, 65 letnega Sergija Kraigherja.

Sergij Kraigher je doma iz Postojne ter je vstopil v partijo leta 1934. Med revolucijo je bil od 1941 do 1945 v partizanih, večinoma na štajerskem. Po vojni je v glavnem zavzemal položaje na gospodarskem področju: bil je guverner jugoslovanske banke, direktor generalnega instituta za načrtovanje, minister za industrijo, šef odbora za zunanjo trgovino, pozneje predsednik slovenskega parlamenta, leta 1974 pa je postal predsednik slovenske komunistične vlade, kar je ostal tudi ob lanskih „volitvah“ še za eno štiriletno dobo.

V 24 članskem predsedstvu CKKP

sedita trenutno od slovenskih partijcev Stane Dolanc kot glavni tajnik jugoslovanske partije in šef slovenske partije Franc Popit. Ni še znano ali bo Kraigher zasedel tudi Kardeljev položaj v tem predsedstvu. Če se bo to zgodilo, se pravi, da bo sprejet tudi v 24 člansko predsedstvo jugoslovanskega CKKP, potem bo Kraigher zaradi svojega položaja v zgoraj omenjenem državnem predsedstvu, postal najmočnejši Slovenec v Jugoslaviji.

Menijo pa, da bo na Kardeljevo mesto v predsedstvu CKKP imenovan kak drug slovenski partijec, s čemer bo Stane Dolanc, glavni tajnik jugoslovanske KP, ostal še naprej „najmočnejši Slovenec“ v Jugoslaviji.

Kraigherjev položaj predsednika slovenske komunistične vlade pa bo predvidoma dobil 65 letni Viktor Avbelj.

Kitajska ustavila sovražnosti

PRITISK ZSSR

Ko so Kitajci zavzeli eno od glavnih severnih vietnamskih mest, Lang Son, so prav tako, kakor so iznenadili svet pred dobrima dvema tednoma z napadom na Vietnam, sedaj iznenadili svet, ko so objavili, da so ustavili sovražnosti in da se bodo umaknili iz Vietnama, „ki je že dobil svojo kazen.“

Pred tem so Vietnamu ponudili „mirne razgovore“, ki jih je Hanoi odklonil. Istočasno je Moskva že drugič

preko svojega tiska zagrozila Kitajski, da bo začela izvajati določila prijateljske in obrambne pogodbe, ki jo je lanskega novembra podpisala s Hanojem, če Kitajska ne bo ustavila obojestranskih akcij proti Vietnamu.

Ob koncu sovražnosti je Vietnam objavil, da je zadal Kitajcem nad 42.000 vojaških izgub, kar je, po mnenju opazovalcev, močno pretirana številka.

Sredinska zmaga na volitvah v Španiji

SOCIALISTI IN KOMUNISTI PORAZENI

Španski volilci so minuli teden dokazali svojo demokratsko zrelost, ko se jih je večina odločila za sredinsko-desničarsko vlado, ki jo je doslej vodil Adolfo Suárez. Španiji so zagotovljena nadaljnja štiri leta demokracije, ker je opozicijska socialistična stranka ostala v manjšini, da drugih, med njimi komunistične stranke, sploh ne omenjamo.

Bile so to že druge svobodne volitve v Španiji po Francovi smrti leta 1975. Obakrat so se Španci izkazali, da resno jemljejo v počev domače in svetovne razmere in da se s svojo politično in materialno blaginjo ne igrajo.

Zmagovita Unión Centrista Democrática je dobila v poslanskem kongresu 167 sedežev, proti 121 socialističnim poslancem, v senatu pa 120 sedežev. V kongresu je vseh mest 350, v senatu pa 208.

Opozicijska socialistična stranka je objavila, da bo „konstruktivna opozicija“, nasproti komunistični stranki, ki se zaradi svojega ponovnega hude-

ga poraza pripravlja na divjo gonjo proti svojim nasprotnikom.

Zaradi hudega poraza, ki so ga na volitvah doživeli tudi skrajno levičarski Baski, je njihova teroristična organizacija ETA nekaj dni po volitvah umorila spet enega španskih generalov, da bi izzvala nastop španskih obojestranskih sil.

Carter spet na Bližnjem vzhodu

Nov moment v razvoju na Bližnjem vzhodu je nastopil, ko se je amer. predsednik Carter preteklo soboto iznenada odločil za pot v Kairo in Jeruzalem. Ponovna pogajanja med izraelskim in egiptovskim ministrom v Camp David v ZDA očitno niso napredovala v smeri, ki si jo je želel Washington. Oba ministra pa tudi nista dobila novih, drugačnih navodil od svojih vlad. Zato se je Carter odločil, da spet sam poseže v zadevo. Naprej je poslal svojega političnega svetovavca Brzezinskega, ki je po prihodu v Kairo razložil Sadatu no-

MEDNARODNI TEDEN

REPUBLIKANCU La Malfi se ni posrečilo sestaviti nove italijanske vlade, tako da vladna kriza v Italiji še vedno traja in se sedaj država že pripravlja na možnost novih volitev, ki pa jih nočejo ne demokristjani, še bolj pa so proti komunisti. Italijanski državni predsednik Pertini sedaj išče novo „zrtev“, ki bi ji poveril sestavo nove italijanske vlade.

IRAN je minuli ponedeljek znova začel izvažati petrolej, ker nima drugega izvoda, če hoče še kdaj svoje gospodarstvo kolikor toliko postaviti nazaj na noge. Islamski svečenik Homeini sedaj rolni proti marksističnim gverilcem, ki ga nočejo ubogati in oddati orožja ter še vedno rovarijo proti vladi, ki jo je poveril svojemu pristašu dr. Bazarganu. Vlada je devalvirala iransko valuto rial na 100 rialov za en ameriški dolar, od prejšnjih 70 rialov. Iran je prekinil diplomatske odnose poleg Izraela tudi z Južno Afriko in se sedaj smatra za „nasprotnika Izraela“ ter ne bo več „igral vlogo policaja za Zahod v arabskem zalivu“.

OBOROŽENI SPOPADI med Severnim in Južnim Jemenom, arabskima državicama v arabskem zalivu, se nadaljujejo. Obe državi sta bogati na petroleju. Severni Jemen podpira Saudijeva Arabija, medtem ko je Južni Jemen marksistična država, ki jo nadzira Moskva.

V KAMBODZI, ki jo je zasedel Vietnam in postavil pro-sovjetski režim, se pro-kitajski komunistični gverilci Khmer Rouge še niso povsod predali. Med njimi in režimsko vojsko prihaja po vsej državi do večjih ali manjših spopadov ter se je minulo nedeljo zgodilo, da sta se dve skupini gverilcev spopadli na področju ob tajski meji ter jo v medsebojnem boju tudi prekorčili. Tajska vojska je boječ se gverilce pognala čez mejo.

V ZSSR so minulo nedeljo sovjetski volilci spet imeli priliko iti na volitve in kakor vedno, samo kandidate komunistične partije. Glasovati so morali za 1500 „kandidatov“ v sovjetski parlament, ki mu pravijo vrhovni sovjet. Udeležba je bila seveda skoro stoodstotna.

ve Carterjeve predloge za mir med Egiptom in Izraelom.

Pogodbo naj bi Izrael in Egipt podpisala kot predhodni dogovor za poznejšo širšo mirovno pogodbo, in naj bi zajela celotni arabsko-izraelski problem, vključno zadevo posebne arabske palestinske države.

Zaradi več drugih zunanjepolitičnih neuspehov, ki so jih ZDA v zadnjih letih doživele — med temi je najhušji neuspeh Iran — je Carterjev prestiž doma in v svetu močno padel.

literarni, itd.), ki se razvije po „agitacijski dobi“ v „množično gibanje“, ki se potem umiri v samostojnost in svojih pomembni ljudje in gibanja: Koptar (jezik), Prešeren (literatura), za sluge duhovstva za prebujo (Slomšek, Jeglič) za čas Zedinjene Slovenije (M. Majar), Čitalnic (Bleiwis), Taborov (Zarnik) in za splošni narodno-gospodarski dvig (dr. J. Krek). V III. razdelku bo za slovenista zanimivo, ali se piše v nemščine Slave ali Slawe, Slovene ali Slovane, kjer pisec J. Mareš daje pravilo: če je beseda latinskega izvora kot npr. Slovan (Selavi) se piše nemško „der Slave, Slavistik...“, če pa že izvira iz mlajših drugotnih jezikov, pa mora biti „w“, tako Slowne, slownisch (149). — Walter Lukan daje lep pregled vseh slovenskih slovarjev od Bohoričeve Nomenclature do Pleteršnikovega slovarja (1894), ki „pomeni višek slovenske leksikografije“. Poznejše samo omenja, dočim pri prejšnjih s tabelami označuje, kako je gradivo prehajalo iz enega v drugega in — zanimivo — katerih pokrajini besedni zaklad vsebuje obravnavani slovar.

Zadnje VI. poglavje je v celoti posvečeno slovenskim problemom. So tu tri razprave: Rüdiger Malli: Socialna struktura in narodnostna prebuja Slovencev (284-291). Že uvodni odstavek pove vsebino razprave: „Razprava naj pokaže, kako številčno majhen narod, obdan od številčno mnogih večjih in so-

IZ ŽIVLJENJA IN DOGAJANJA V ARGENTINI

V mesecu februarju so cene narasle 7,4 odstotkov. Precejšen inflacijski skok, če upoštevamo težko stanje države, a kaj zadovoljiv, ako obrnemo pogled na mesec januar, ko je bila inflacija skoraj še enkrat večja. Seveda sedanji oddih (v kolikor se 7 odstotni inflaciji more reči „oddih“) ni dokončno stanje, in ni dokončno v dveh variantah.

PRVA: Večkrat smo že bili pričeli sličnega pojava, hud skok cen en mesec, nakar se stvar nekoliko umiri. Naslednji mesec ali dva se cene dvigajo v manjši meri, pa pride ponovno do hudega sunka. Treba bo torej čakati vsaj do maja, junija, da bomo videli, ali je bil to le slučaj, ali prva stopnica novega procesa, kjer bo inflacija izgubila svojo dosedanjo moč.

DRUGA: V krogih ekonomskega ministrstva še niso zadovoljni. Kot izgleda, je januarski udarec najbolj boljši nje same. Trinajstodstotni skok jim je zmešal štrono. Zato jim je tudi sedem procentna februarjska inflacija preveč, in bodo še poostriili kontrolo zvišanja cen posameznih podjetij, zlasti tistih, katerih cene odločilno vplivajo na tržišču. S tem imajo upanje, da bodo februarjski odstotek še bolj zbili. To bi poleg konkretnega uspeha predstavljalo tudi zanimivo psihološko zmago, kajti na splošno ljudje kaj malo upajo na skorajšnje zboljšanje. In res je, da imajo večkrat povišice cen psihološki vzrok. Že zaradi tako tipičnega argentinskega pojava, povišati „za vsak slučaj“. Desetletja nenehne inflacije so k temu odločilno pripomogle.

Z gospodarskega področja je tudi slaba novica, da je preteklega leta 1978 notranja bruto-proizvodnja padla za skoraj 4,1 odstotke. In dobra novica, da bo letošnja žetev raznih žit rekordna, ker bo presegala 31 milijonov ton.

Po drugi strani pa je vlada povišala prejemke upokojencem in penzionistom. Povišanje dohodkov bo v višini 25 odstotkov. Istočasno pa je vlada

Janez Pavel II. bo obiskal Poljsko

Papež Janez Pavel II. bo obiskal Poljsko v tednu od 2. do 10. junija t. l. so najprej objavili v Varšavi, dve uri zatem pa v Vatikanu.

Janez Pavel II. je nameraval obiskati Poljsko ob priliki proslav 900-letnice smrti poljskega svetnika Stanislava, krakovskega škofa, ki ga je poljski kralj Boleslav sam usmrtil pred oltarjem, ker se je upiral njegovemu nasilju nad prebivalstvom. Umor je kralj Boleslav izvršil 11. aprila 1079. Poljske komunistične oblasti sedaj trdijo, da je kralj Boleslav imel pravico usmrtili Stanislava, ker se je ta upiral „zakoniti oblasti“. Poljski komunisti se smešijo, ko zagovarjajo monarha Boleslava, samo da bi naspro-

ostro zanikala, da bi imela v vidiku povziranje plač. To seveda povzroča ponovne težave na sindikalnem polju, in to v trenutku, ko je tolikokrat napovedan zakon sindikalnih ustanov prešel v zadnjo pripravljalno fazo. Sindikalisti trdijo, da so vse plače, ki jih vlada dovoljuje, prenizke. Tudi tisti, ki prejemo najvišje dovoljene plače v sklopu „fleksibilizacije“ (okoli 75% več kot uradna plača), nimajo zadosti, da bi mirno živeli do konca meseca. Zato mnoga podjetja plačujejo „nadplače“ in sicer na črno. To jih seveda postavlja v nevarnost, da jih vlada odkrije, in jih za tak postopek kaznuje.

Kar se pa tiče sindikalnega zakona, je osnutek že pripravljen, in ga sedaj proučuje zakonodajna komisija. Nekateri napovedujejo, da ga bodo skoraj potrdili, in da ga bo vlada objavila za prvi maj — praznik dela. Kot smo že kdaj omenili, naj bi temeljne točke tega zakona utrdile sindikalno demokracijo, in dokončno preprečile, da bi strankarska politika mogla znova najti pot (in denarno in drugo zaslabo) v sindikate. Zakonski tekst sicer ni znan, a upati je, da bo izpolnil temeljne namene.

V zadnji številki smo omenili namen buenosaireske občine, da bi zaprla večje število osnovnih šol. Reakcija je bila taka, da je občina objavila, da jih bo letos zaprla le desetino (skupno bi jih baje zaprla 132). O drugih, da bodo še videli. Medtem pa da bodo pričeli gradnjo večjega števila novih šolskih poslopij.

In še nekaj. V nedeljo so dnevnik objavili eksplozivno novico, da je sodnik prve instance v La Plati obsodil na smrt bivšega podoficirja mornariške službe. Obsojen je bil dvojnega umora. Novica je sprožila polemiko o umestnosti smrtnih kazni, ki jo argentinska zakonodaja predvideva vsled gverilškega delovanja. Na splošno sicer obstaja mnenje, da smrtno kazni v tem primeru ne bodo izvršili. A polemika je nastala in nje posledice presegajo okoliščine sedanjega primera.

tovali Cerkvi. Obisk Janeza Pavla II. za proslavo 900-letnice smrti Stanislava so hoteli na kakršen koli način preprečiti.

Da ne bi škodoval poljski Cerkvi, je Janez Pavel II. pristal na kompromisni predlog poljske komunistične vlade, naj pride šele junija, se pravi po proslavah, ki naj bi bile od 6. do 11. maja.

Poljska Cerkve se ni dala prestrašiti ter je sedaj preložila glavno proslavo obletnice Stanislavove smrti na zadnji dan papeževega obiska na Poljskem, 10. junija. Janez Pavel II. bo obiskal poleg Krakova, svoje bivše škofije in Stanislavove škofije, tudi božjo pot čenstohovo.

Tine Debeljak

(83)

Med knjigami in revijami

AVSTRILJSKI ZBORNIK RAZPRAV IZ ZGODOVINE VZHODNE EVROPE

Avstrijski institut za vzhodno in južnovzhodno Evropo (Österreichisches Ost- und Südeuropa-Institut) na Dunaju je letos za dvajsetletnico svojega glasila Österreichische Osthefte (Avstrijski Vzhodni zvezki) izdala revijo v slavnostni obliki in v obsegu 356 strani. Izdajatelj je omenjeni Institut, ki ga vodi dunajski univ. prof. dr. R. Plaschka, urednik revije je univ. prof. dr. T. Eckhardt z redakcijskim odborom raznih profesorjev avstrijskih univerz; v odboru svetovavcev je med drugimi tudi prof. slavistike na graški univerzi dr. Stanislav Hafner. Iz bilance dvajsetih let, ki jo je podal uvodoma prof. dr. Plaschka, je razvidno delo tega Instituta, ki je bil ustanovljen kot del prosvetnega ministrstva. Tesno povezanost z vlado priča dejstvo, da sta bila prosvetna ministra predsednika Instituta in da sta slavnostni besedi v jubilejni zbornik revije napisala sedanja ministrica za znanost in raziskovanje dr. Hertha Finrberg in bivši prosvetni minister dr. H. Drimmel. Je znanstvena revija za zvezo Avstrije s svetom, tako z Moskvo kakor z UNESCO.

Po teh uvodnih slavnostnih člankih sledi znanstvene razprave iz šestih

skupinskih poglavij: 1. Gospodarski problemi Vzhodne Evrope. II. Vzhodna Evropa v zgodovini in politiki. III. Jeziki v Vzhodni Evropi. IV. Vzhodne evropske književnosti. V. Bizantinistika in vzhodnocerkvena vprašanja ter VI. Slovenci v Avstriji (284-338). Omejil se bom samo na poročanje o slovenskih problemih.

V prvem razdelku je poglavje o Električnem gospodarstvu v Jugoslaviji (P. Feith in Lucia Feith), ki se ozira tudi na tovrstni gospodarski razvoj v Sloveniji (statistični pogledi). V II. poglavju je zanimiva razprava „O pojmu nacionalizma in njegove struktura v Vzhodni Evropi v XIX. in v začetku XX. stoletja“, ki so jo napisali skupno profesorji Plaschka, Suppan in Haselsteiner.

To je načelno historiozofsko razpravljanje, kako pri tovrstnih razpravah prihajajo najrazličnejši vidiki v počev pri določanju rasti raznih ljudstev (Albancev, Bolgarov, Grkov, Hrvatov, Romunov, Srbov in Slovencev) v narodno zavest in samostojen narod. Z visokega zrenja na razvoj vseh teh narodov se jim pokaže skoraj zakonitost, da se najprej začena prebuja in v posameznih plasteh (jezikovni,

da se je v kratkem času proces izgraditve moderne narodnostne družbe kljub vsem težavam in zamujenosti resnično tudi izvedel.“

Še obširnejšo razpravo je napisal Arnold Suppan pod naslovom Med asimilacijo in narodno-politično emancipacijo (292-328). V tej razpravi zdaj prikazuje Suppan na slovenskem primeru to, kar je prej v zvezi s prof. Plaschko in Haselsteinerjem teoretično ugotovil. Govori o zemljepisnih in demografskih razmerah, upošteva uradna štetja v l. 1880 in 1910, pa tudi privatno slovensko štetje, ki ga je izpeljal vikar Franc Smodej proti uradnemu štetju in ki je pokazalo 135.415 Slovencev, torej 50.000 Slovencev več. Razlika je nastala pri raznem tolmačenju besede „Abstammung“, to je: porekla. Opisuje velik gospodarsko tehnični in socialni razvoj s pomočjo statistik, borbo za splošne volitve, za veljavo slovenske v uradih itd. ter s številkami kaže, kako se je vršil nemški vpliv na Koroškem (priselitev nemških uradnikov v letih 1908 do 1917 tako, da je od 1238 uradnikov bilo samo 45 Slovencev; večinoma je bilo med uradniki 84 do 98% Nemcev, v zadnjih letih pa od nanovo nastavljenih uradnikov ni bilo niti enega Slovanca. Nadalje omenja jezikovno vprašanje ter boj za „solstvo, nastanek in pomen izraza „windischer“, itd. Prvi del tega zgodovinskega procesa označuje pisec kot odprvo proti asimilacijski politiki. V II.

Novice iz Slovenije

TRBOVLJE — Slovenski premogovniki so lani nakopali skoraj za 2 milijona ton manj premoga, kot so načrtovali. Verjetno bi se nihče ne spodtaknil v to številko, če bi je ne spravila na dan suša in mraz, ki sta zaustavila delo hidroelektrarn in opozorila na premog, ki ga je povsod primanjkovalo, tudi v termoelektrarnah. Po zadnjih cenitvah je v Zasavju še kakih 60 milijonov ton novih zalog premoga, kar bi služilo za okoli 40 let.

CELJE — Plinska eksplozija je 29. januarja hudo poškodovala poslopje Ljubljanske banke in bližnje hiše v dolžini 170 metrov na Trgu V. kongresa. Stavbo Ljubljanske banke, ki je bila pod spomeniškim varstvom, bo treba porušiti, ostale stavbe pa bo treba temeljito popraviti. Ob eksploziji je bila tudi hudo poškodovana stena in freska v Marijini cerkvi, razen tega je v cerkvi odrgala težka železna vrata in prestavila — oltar. Več pa o škodi v cerkvi ne pišejo. Iz sosednjih stavb so preselili 13 družin, ker je treba stanovanja temeljito popraviti. Žrtev k sreči ni bilo, le štiri osebe so bile lažje ranjene.

LJUBLJANA — V Javnih skladiščih so 1. februarja začeli uporabljati največji vilicar (elevatorski) v Sloveniji in Jugoslaviji. Namenjen je nakladanju in razkladanju kontejnerjev. Z vilicami dvigne vilicar 32 ton težak tovar; če pa mu dodajo posebno napravo, zgrabi tovar do 27 ton in ga naloži na tovarnjak ali vagon.

LJUBLJANA — Program slovenskega filmskega podjetja „Viba film“ za proizvodnjo obsega pet celovečernih filmov in sedem kratkih filmov. Eden filmov bo izdelan na podlagi potopisno-esejističnega dela „S poti“ Izidorja Cankarja, drugi bo imel naslov „Razseljena oseba“, po scenariju Draga Jančarja, tretji bo kemedija „Ubij se nežno“ Frančka Rudolfa. Seveda ne bo manjkala film iz NOV — „Menuet za kitaro; „Pustota“ — po romanu Vladimira Kavčiča — bo za okvir imela tolminske kmečke upore. Ta zadnji film bodo verjetno posneli šele v letu 1980.

LJUBLJANA — Poplave konec januarja so povzročile veliko škodo v Sloveniji. Škode še niso povsod ocenili, vendar gre v milijone na Idrijskem, Tolminskem, v Trbovljah, Hrastniku, Logatcu, v Kočevju, v brežiški občini in okoli Trebnjega ter Litije.

LJUBLJANA — Slovenska matica je lani izdala v svoji redni zbirki tri knjige. Mimi Malenšek je napisala roman „Ujeti v času“, že pokojni Alfonz Gspan je zbral „Cvetovnik slovenskega umetnega pesništva do srede XIX. stoletja“, France Pibernik pa je v knjigi „Med tradicijo in modernizmom“ zbral pričevanja šestnajstih sodobnih slovenskih pesnikov med rojstnimi letni-

delu nakaže pot od „narodnostne agitacije“ k „množičnemu gibanju“ pred prvo svetovno vojno in med njo. Zanimive so številke o preganjanju Slovencev zaradi „veležidaje“ med prvo svetovno vojno, ko je bilo 1.1914 aretirano na Koroškem in Štajerskem 910 Slovencev, med njimi 115 duhovnikov! Med vojno so se organizirani Slovenci pridružili Majniški deklaraciji kot „edini rešitvi“. Toda pri plebiscitu 1.1920 se je skoraj polovica Slovencev odločila za nedeljivo Koroško, predvsem zaradi gospodarske enotnosti. Istočasno so se zanašali na varstvo manjšine po sklepih St. Germainске pogodbe.

Morda bo za večino novost članek Andreja Moritscha „Načrti kulturne avtonomije za Koroške Slovence leta 1927“ (329-337). Po plebiscitu 1.1920 so koroške oblasti „obljubile vse narodne in kulturne pravice koroških Slovencev.“ Politične povojne razmere so pripeljale do tega, da so glavne stranke — predvsem socialni demokrati — mislili resno na dovolitev kulturne avtonomije Slovencev in so tudi izdelali načrt za njo s sodelovanjem slovenskih poslancev. Toda ta avtonomija se je izjalovila predvsem zaradi odpora Slovencev samih. V vseh točkah so se sporazumeli, razen v glavni: kdo je Slovenec in kdo je dolžan pošiljati otroke v slovensko šolo. Nemci so delili Slovence v dve vrsti: v Slovence in v „vindišerje“, pristaše za asimilacijo z Nemci. Slovenska avtonomija pa bi se

cam 1912-1934. Pisec je pripomnil, da izbor ni „popoln, ker je nekaj imen izpadlo iz objektivnih razlogov, pri večini manjkajočih pa gre za njihovo osebno odločitev, ker ne morejo oziroma ne želijo sodelovati.“ Škoda, da ne bomo nikdar zvedeli, kateri pesniki so bili izključeni iz „objektivnih“ razlogov in kakšni so ti razlogi...

KRANJ — V okviru Prešernovega tedna so v Kranju pripravili teden slovenske drame. Od 7. do 16. februarja so odigrali 22 predstav na enajstih različnih odrih.

MURSKA SOBOTA — V „Mesni industriji Pomurka“, ki ima šest temeljnih organizacij združenega dela in nad 1000 zaposlenih, se vedno borijo z izgubami. Težave so postale tako hude, da so se s položajem v podjetju spoprijeli v vseh partijskih osnovnih organizacijah. Ker so lansko leto prisluzili kakih 50 milijonov izgube, ki jo morajo kriti „iz družbenih fondov“, so delavci izrekli nezaupnico direktorju zaradi slabega gospodarjenja. Ugotovili so, da je bilo stanje v podjetju slabo, samoupravljanje pa le na papirju, saj so številne važne odločitve sprejeli kar v „ožjem krogu“ in o njih niso razpravljali niti na delavskem svetu.

LJUBLJANA — Polovica slovenskih občin je za leto 1979 sprejelo resolucijo o povečanju družbenega proizvoda in sicer kar za 8,2 odstotno povečanje. Podobne načrte je 15 občin pripravilo v februarju, sedemnajst občin pa je šele pripravljalo osnutke načrta.

KOPER — Podjetje Stavbenik je leta 1971 predalo uporabnikom stanovanjsko hišo na ulici Oktobrske revolucije. Pred potekom garancijskega roka je posebna komisija, v kateri je bil tudi predstavnik Stavbenika, pregledala posloje in našla 80 (trideset) napak in pomanjkljivosti. Vse te napake in pomanjkljivosti bi Stavbenik moral odpraviti, pa je dosedaj le dve. Že nekaj let se stanovniki soočajo s tem in zapravljajo čas po uradih raznih nadzornih služb, a razen obetov niso dosegli ničesar, kljub uradno ugotovljenim napakam na poslopju.

LJUBLJANA — V uradnem glasilu skupščine SRS „Poročevalcu“ so v letošnji drugi številki komentirali v članku „Razvoj informacijskega sistema v SRS“ veliko število gradiva, ki ga dobe delegati raznih zborov in skupščin, od občinskih do republiških. Pravijo, da je gradivo običajno preobširno in pisano v težkem, nerazumljivem jeziku. Pa je najbrž namenoma pisano nerazumljivo, saj ni znano, da bi kje kakega predloga ne odobrili... čeprav ga ne razumejo. Kako naj ga zavrnejo, če pa ga je partija odobrila, preden ga je poslala v obravnavo!

naj nanašala samo na Slovence, ki bi se kot Slovenci vpisali v javen register. Organizirani Slovenci na to niso pristali. V tem položaju iskanja rešitve jih je zatekel Anšlus in je vse propadlo. Danes zaključuje pisec članka: „Gotovo bi organizirana ‘skupnost’ koristila interesom Slovencev, toda — če pomislimo na dogodka deset let kasneje — moramo šteti bolj v srečen slučaj to, da do tega ni prišlo. Slovenska ‘narodna knjiga’, v katerem bi bili vsenemštvu nasprotni elementi do zadnjega vsi vpisani, bi nacionalističnim oblastnikom samo olajšala končno veljavno rešitev koroško-slovenskega problema.“

Ne vem v koliko sodelujejo pri teh razpravah koroški slovenski znanstveniki z nemškimi, gotovo pa vsi obvladajo slovenski pisani jezik. Tiskarski skrat je napravil par napak v namesto A. Suppana: pronarodnosti, namesto „po narodnosti“ ali „Deutsche-Nemcev“ (namesto Nemci) ker vsi upoštevajo najnovjšo slovensko znanstveno bibliografijo. Tudi dokazujejo, da pišejo na znanstveni višini, ki jo taka reprezentativna revija terja in dokazujejo svoje teze. Zato sem napisal daljše poročilo o tej jubilejni številki uradne avstrijske znanstvene revije. V kolikor kake teze ne ustrezajo zgodovinskim dejavnikom, bodo pač morali oporekati poklicni znanstveniki v revijah na isti višini in pomembnosti. Mi se omejimo samo na poročilo o razpravah s slovensko problematiko.

Dr. Valentin Meršol — 85-letnik

Valentin Meršol, doktor vsega zdravilstva, nekdanji primarij ljubljanske državne bolnišnice in rešitelj zbeganih begunskih množic v taborišču Vetrinji pri Celovcu, me je srečal na življenjski poti že v davnih letih. Nič manj kot sedemdeset let in še več je minilo od takrat, in v vsem času sva ostala dobra znanca in prijatelja vse do današnjih dni, ko je Tine 22. februarja t. l. dopolnil 85 let. On je bil kot študent in gojenec v škofijskem zavodu sv. Stanislava tri razrede pred menoj; ko je bil on v osmi šoli, sem bil jaz v peti. Bil je član prvih abiturientov, ki so l. 1913 v tej tačas edini slovenski gimnaziji položili maturo v slovenskem jeziku, prvič v zgodovini naroda. Ker je bil Meršol s svojimi sošolci v vseh ozirih prvi v zavodski skupnosti, smo gledali studentje iz nižjih razredov na ta razred z velikim spoštovanjem in občudovanjem.

Tine je bil že takrat po svoji zunanosti in po svoji osebnosti svojski človek. Zdi se mi, da je bil po postavi najmanjši v razredu, zlasti če ga primerjam s fanti, kakor so bili Stare, Potočnik ali Zor in še drugi, a po svojih osebnih lastnostih, nadarjenosti, sposobnosti in karakterju je bil brez dvoma med največjimi. Njegovo ime je bilo vsako leto v Izvetstvu natisnjeno z debelimi črkami, kar je pomenilo odličnjaka. Na skupnih sestankih se je redko oglašal, a kadar se je, je bila njegova beseda in misel tehtna, sodeloval je vodilno pri dijaškem listu Domače vaje in bil vsestransko delaven. Ko je popeljal škof Jeglič predstavnike študentov v svojem zavodu na romanje v Lurd in sta bila iz vsakega razreda izbrana po dva, je bil za najvišji razred med njimi seveda Valentin Meršol. To je bila vidna odlika, ki smo jo študentje imeli vedno pred očmi.

Po maturi ni stopil v lemenat kot vsi trije zgoraj omenjeni sošolci, ampak si je izbral za duhovništvom najboljši človekoljuben poklic, kar je zdravstvo. Široko načitan in že iz literaturne seznanjen s svetovnimi jeziki, se je med študijem medicine podal celo v Ameriko, kjer je kot izredno odlični študent prvi med Slovenci dosegel Rockefeller Fellowship, ki mu je omo-

gočil študij na John Hopkins University. Tam je svoje medicinsko znanje izpopolnil. Pred tremi leti mu je Alumni Association iz te šole poslala diplomu in medaljo ob 50-letnici odlične izpopolnitve M. P. H. programa, pridružila se je tudi Ohio Medical Association ob počastitvi tega izvrstnega zdravnika.

Kdor prebira Ameriško domovino že nekaj let nazaj, se bo spomnil poljudno pisanih, odličnih zdravniških navsetov, ki jih je dr. Meršol več let pisal za bralce tega lista. Bili so zanimivi in zelo poučni za vsakega, in jaz se spominjam, da nisem opustil niti enega. Vsi smo medtem počasi zlezli v leta, ki so Tinetu prinesla težko bolezen, katero je ravno komaj premagal. Vzela mu je pa pero iz rok in mu ustavila človekoljubno zdravniško prakso, pri kateri je toliko rojakom tako večje in skrbno pomagal. Sedaj živi v pokouju v svoji hiši v Clevelandu, kolikor toliko zdrav, da lahko gre v cerkev in tam — poje. Piše mi namreč, „včasih me g. Hybašek (učitelj petja in glasbe v škofevem zavodu, ki se ga Tine očitno dostikrat spominja) ni lepo ocenil, sedaj pa v cerkvi vsi pojemo, tudi jaz.“ Le prepevaj, dragi Tine, kakor ti je Bog dal! Saj prihaja pesem iz dna vega in slovenskega zavednega srca, oboje se pa najčisteje izrazi v pesmi.

Njegova zvesta življenjska družica iz znane družine ravnatelja Tominška mu je že zdavnaj umrla, a ga ni pustila samega. Ostala je za njo zgledna družina visoko izobraženih otrok, od katerih sta dva sinova priznana zdravnik kot je oče, tretji sin se je posvetil tehnologiji in medicini v zračnem prostoru, hči pa je znanstveno vodilno zaposlena v raziskavanju biokemije. To so otroci zglede družine, ki je vredna velikega očeta in dela čast slovenskemu imenu.

Ni mogoče ob teh spominih na nekatero dogodke v Meršolovem življenju iti mimo najbolj pomembnega dogodka, zaradi katerega je dr. Meršol bil deležen širokega narodnega priznanja in zahvale vseh onih tisočev beguncev, ki so se v begu pred zlom v domovini znašli na Vetrinjskem polju. Velika tragedija malega naroda se je tamkaj

SLOVENCI V ARGENTINI

BUENOS AIRES

Študijski dan učiteljstva naših osnovnih šol

Začetek leta v trinajstih slovenskih šolah, organiziranih v osrednjem društvu „Zedinjena Slovenija“, je za učitelstvo vsakič prilika za obnovitev in poglobitev ciljev, namenov, sredstev, načinov in metod učenja in vzgajanja naših otrok.

Šolski odsek Zedinjene Slovenije v vodstvu Franceta Vitriha je več let pripravila ob koncu početnic študijske dneve iz problematike naših zdomskih šol. Letošnji predavatelj, delegat msgr. Anton Orehar, je iz te zafel „Vzgojo k družbenim lastnostim“; snov, ki je zaradi svoje važnosti in zaradi 40-letne proforske izkušnosti predavatelja dobila poln prikaz. Splošno zanimanje udeležencev se je razpletlo v živahno obravnavanje in predlog, da se snov predavanja prenese v širši krog na sestaneke staršev.

Učitelji in veroučitelji so to srečanje 3. marca v Slovenski hiši porabili tudi za izmenjavo mnenj o skupnem učnem načrtu, o potrebi in skrbri za nove učne moči, o učnih knjigah in rednih pripravah za delo v nastopajočem šolskem letu 1979, v katerega bodo vstopili s skupno prireditvijo vseh šol 11. marca ob 16 v Slovenski hiši.

MENDOZA

Obisk misijonarja p. Lovra Tomažina

V soboto, 17. t. m. smo ga sprejeli in pozdravili zopet v naši sredi. Prišel je v Argentino — kakor je sam dejal — na odhiti. A misijonska gorečnost mu ni dala, da bi ne poletel še v Mendoza in nam „predložil obracun“ svojega plodonosnega dela v zambijskem gospodovem vinogradu.

Za sobotni večer je povabil na srečanje našo mladino. Odzvala se mu je v zelo lepem številu in z zanimanjem sledila njegovemu odkrivanju svoje življenjske poti v duhovniški stan in odzivu božjega klica na delo v misijoni. Pogovori so se nadaljevali še nato ob družabnem asadu.

V nedeljo sta somišaleva z g. Hornom in nam je med sv. opravilom z osebnim doživetjem razlagal nedeljsko božjo besedo. Nato smo se zbrali v dvoran našega Doma. Na veliki šolski tabli so viseli nazorni in živo pregledni podatki bogatega dela v njegovih osebnih fari. S pravcato priloženo tišino smo vsi pozorno sledili njegovim razlagi. Saj nam je s „svojega“ „misijonskega“ cerkvenega področja,

odigravala, ko se je zvedelo za gotovo, da angleške zasedbene oblasti vračajo slovensko vojsko komunistom v domovini. Celotno veliko taboriščno mravljišče je bilo obsojeno na vrnitev, tudi civilisti z ženami in otroki. Ljudi se je polastil strah in trepet ob misli, da gredo v mučenje in mnogi v smrt.

Tedaj je bil tu on — rešitelj, dr. Valentin Meršol, izbrani slovenski poveljnik taborišča. Perfektno in tekoče govoreč angleški jezik, je z vso silo svoje osebnosti pritisnil na angleško komando, da je pristala na obisk maršala Alexandra, najvišjega poveljnika. Ko je ta prišel na Vetrinjsko polje, ki ni bilo nikako taborišče, marveč živa slika človeške tragedije, je stopil predenj mali in skromni primarij dr. Valentin Meršol in mu v gladki angleščini razložil celotni položaj tako prepričljivo, da je Anglež pri tisti priči izdal odlok, da ne sme nihče iz taborišča biti vrnjen proti svoji volji. Kakor strašna mora je padlo z ljudi, bili so rešeni.

Tu se je pokazala podoba velikega človeka, velikega Slovence in velikega kristjana, vrednega, da ga častimo in slavimo ob njegovi 85-letnici vsi Slovenci in mu želimo še mnogo mirnih let življenja. Tine, Bog te živi! Le še dolgo prepevaj.

Dr. Ludovik Puš

Voščilom se pridružujemo poleg vseh demokratičnih Slovencev v Argentini in širom sveta tudi uredniki Svobodne Slovenije in slavljencu želimo iz vsega srca še mnogo lepih in zdravih let.

Vsem dr. Meršolovim prijateljem in znancem ob tej priložnosti tudi dodajamo, da je slavljencev vedno vesel, če mu pišejo in da z veseljem sprejema njihove obiske na svojem domu, 1031 East 62nd Street, Cleveland, Ohio 44103, USA; telefon (216) 391-3710.

PO ŠPORTNEM SVETU

KOŠARKARJI ljubljanske Olimpije, ki so do nedavnega bili v vrhovih jugoslovanske košarke, se otepajo s težavami, iz katerih naj bi jih izvleklo tudi podjetje „Iskra“. Klub se je namreč preimenoval v Iskra Olimpija. Pa mu to ni dosti pomagalo, vendar je v zadnjem kolu prvega dela prvenstva v Ljubljani dosegel četrto zmago. Iskra je premagala Borca iz Čačka s 94:89 koši in se uvrstila na deveto mesto, za njo so še Beko, Crvena zvezda in reški Kvarner. Prvo mesto v ligi je pripadlo Partizanu iz Beograda s 4 točkami naskoka pred splitsko Jugoplastiko. V drugem delu bo morala Iskra Olimpija precej izboljšati igro, da ne bo težav za obstanek v družbi najboljših jugoslovanskih košarkarjev.

V drugi zahodni jugoslovanski košarkarski ligi sta Celje in Tima Maribor med vodilnimi. Toda Celjanom je ljubljanska Ilirija, ki je bolj na repu lestvice, pripravila kar pred celjskim občinstvom neprijeten poraz (83:84) in ga s tem potisnila z drugega na tretje mesto.

JUGOSLOVANSKA ODPRAVA na Mount Everest, v kateri je 21 slovenskih alpinistov ter po dva iz Bosne in Hrvaške, je konec februarja odpotovala proti Himalaji. Računajo, da bodo 25. marca že postavili prvo taborišče na višini 5.300 metrov. Denar za odpravo, ki bo stala okrog 4.300.000 dinarjev, so že dobili, precej slovenskih podjetij je priskočilo odpravi na pomoč s svojimi izdelki. Odpravo vodi Tone Škarja iz Kamnika, člani pa so iz 14 planinskih društev.

CURRICULUM... Za predsednika Namiznoteniške zveze Jugoslavije je bil izvoljen Vlado Janežič, izvršni sekretar predsedstva Centralne konferenec Zveze komunistov Slovenije. Janežič, ki je star 42 let, je končal učiteljsko leta 1954, leta 1963 je diplomiral na FSNP (Fakulteti za socialne in politične nauke?) v Ljubljani. In potem je bil nekaj let na političnih funkcijah v Murski Soboti, nato je bil izvoljen v izvršni komite Centralne konferenec Zveze komunistov Slovenije (SK ZKS), postal je kasneje namestnik sekretarja IK predsedstva OK ZKS, na XI. kongresu Zveze komunistov pa je bil izvoljen za člana CK ZKJ in za izvršnega sekretarja. Je delegat zveznega zbora skupščine SFRJ in družbenopolitičnega zbora SRS. Kot športnik pa ni dosegel tako „briljantnih“ uspehov kot član partije, sramežljivo so zapisali v Delu, da je „gojil namizni tenis, smučanje in kolestarije“ in da je bil predsednik Aerokluba v Murski Soboti, toda „vestno je spremljal razvoj telesne kulture“ pri „vključevanju v združeno delo in njeno podružabljenje“.

Darovali so

V tiskovni sklad Svobodne Slovenije so darovali: N. N., Ramos Mejia, 15.000 pesov; N. N., prov. Bs. As., 32.500 pesov; F. J., ZDA, 5 dol.; M. F., ZDA, 5 dol.; J. C., ZDA, 6 dol.; V. P., ZDA, 5 dol.; A. R., ZDA, 5 dol. — Vsem darovalcem iskrena hvala. Uprava Svobodne Slovenije

USPEH NEVMEŠAVANJA

CARTERJEVA ZUNANJA POLITIKA POD DROBNOGLEDOM

V nedavnem govoru na Tehničnem inštitutu v Georgiji je ameriški predsednik Carter med drugim dejal, da „ZDA ne morejo kontrolirati dogodkov v drugih državah“ in da „ZDA ne nasprotujejo spremembam.“ Carter je zavrnil, da „ZDA svojih interesov v inozemstvu ne prodajajo“ in da „tudi svojega zanimanja in vplivanja v prid človekovim pravicam ZDA ne bodo opustile.“

Na tiskovni konferenci je Carter pozneje kritiziral simplistična tolmačenja zapletenih mednarodnih problemov, ki lahko vodijo v akcije, katere so potem lahko „neučinkovite, neprimerne in celo nevarne“.

Carterjeva izvajanja v univerzitetni avli in med časnikarji so naletela na slab odmev med poslušalci in jih je velik del zavrnil kot negativna.

Med republikanci v ZDA ima Carter veliko nasprotnikov že zato, ker je demokrat, zaradi svoje zunanje politike pa si je številno nasprotnikov še povečal. Reagan, Connally, Bush, Haig, Crane, Baker, Kemp, vsi ti republikanski aspiranti za predsedniško kandidaturu prihodnje leto, prikazujejo v svojih govorih Carterja kot slabotnega, zmedenega in neodločenega moža, ki ga svojevoljno premetavajo sem in tja Afganistanci, Iranci in Mehikanci, medtem ko ga Kitajci in Rusi izigravajo.

V demokratski stranki zanje Carter tudi veliko nezadovoljstva. Adlai Stevenson III ga prikazuje kot „neverjetnega slabšča“; George Meany se neprestano pritožuje nad ameriški „neuspehi“; Henry Jackson in Patrick Moynihan se pritožujeta nad „neaktivnostjo“ predsednika na številnih mednarodnih perehkih točkah.

Nasprotno pa Carterja zagovarjajo, kar je značilno, npr. Edvard Kennedy, ki se načrtno zavzema za ameriško nevmesavanje; George Ball, ki je napadel tudi Kissingerja zaradi njegove nedavne negativne analize ameriškega zadržanja do iranske krize v The Economist; dnevnik New York Times s svojimi uvodniki, dnevnik Washington Post in drugi.

KDAJ JE KOCBEK ZVEDEL...

(Nad. iz 1. str.)

in mu ne bo ostal dolžan odgovora. Toda — prav tako pade isti očitki tudi na Javorška samega: tudi on je pisatelj, tudi on je vedel za vse — zakaj pa ni on vrgel zločina v svet? Tudi iz strahu in nepoguma, ki ga očita Kocbeku? Ali iz drugega vzroka? Šele spor s Kocbekom ga je vzbudil k pričevanju... proti njemu... In s tem odkriva svoj greh!

Resnica prihaja na dan. Kočevski zločin je priznan tako od Kocbeka kakor od Javorška. Toda — čakamo le še na samoočitbo sokrivde in — kesanja...

Ob stoletnici pesnika Murna Aleksandrova

Dne 4. marca letos je preteklo sto let, kar se je rodil v Ljubljani l. 1879 pesnik Josip Murn, znan pod psevdonimom Aleksandrov. Kje se je rodil v Ljubljani, ne piše literarna zgodovina, kajti tradicija govori, da v veži neke ulice, kamor se je zatekla uboga nezakonska mati, služkinja pri trgovski hiši Meyerjev, kamor je prišla služiti iz Lahovč, gorenjske občine Cerklje. Kmalu je oddala otroka v rejo v Zalog pri Cerkljah, sama pa je šla služiti v Trst. Oče mu je bil neki Cankar, tudi hlapec pri Meyerjevih, o katerem so dolgo časa mislili, da je bil tudi oče — Ivana Cankarja. Pozneje so ugotovili, da je bil to drug Cankar. Mater je pesnik poznal, kajti obiskal jo je pozneje v Trstu. Od četrtega leta naprej pa je skrbel za zanj sorodnica Polonca Kalanova v stari cukrarni v Ljubljani, ki je postala slavna v slovenski literarni zgodovini: pri Polonci — oz. Murnu — se je zbirala dijaška literarna družba Zadruga, gnezdo slovenske Moderne, tam sta umrla Kette in Murn, in opeval jo je Cankar večkrat, a najlepše v Lepi Vidi.

Od tam je izšel Murn, hodil kot eksternist v bližnje Marijanišče, končal gimnazijo in šel na Dunaj. Dobil je štipendijo Trgovske zbornice za študij eksportne akademije. Vpisal se je na ju, šel tudi v Prago: toda študiral in

Carter medtem že misli na prihodnje predsedniške volitve, ki bodo novembra 1980. Trenutno je njegova priljubljenost močno padla, toda njegov današnji položaj ne more biti, trdi njegova okolica, merilo za razmere, ki bodo vladale v svetu in v ZDA prihodnje leto. Lansko leto npr. je bil Carter „čisto na tleh“ v juliju, visoko pa si je dvignil ugled septembra, ko je segel v roke Sadatu in Beginu. Ljudje hočejo videti dejanja, ki jih Carter ne more producirati po volji, vsaj takih ne, ki bi bila dovolj dramatična, da bi zanimanje množic dvignila nad povprečje.

Carterjevi svetovalci se trudijo, da bi ameriški narod prepričali o koristnosti ameriškega nevmesavanja za ZDA in o ameriški zunanje-politični liniji, ki ostaja nespremenljiva, ko gre za resnične ameriške interese. Svetovalci skušajo dokazati, da je treba uspeh zunanje politike meriti po izgubah, ki so bile preprečene, ne pa po otipljivih pridobitvah npr. z okupacijo tujih področij ali z ohranjenjem ideoloških alians. V minulih dveh letih so od Carterja zahtevali, naj bi ZDA intervenirale, bodisi direktno ali prikrito, v Angoli, Somaliji, Kambodži, Zambiji, Iranu in Afganistanu. Carter je zahteve odklonil. Če bi ZDA intervenirale, bi bile gospodarske, finančne in družbene posledice samo npr. od dveh omenjenih intervencij nepregledne. Svetovalci dokazujejo, da intervencionizem nima konca. Število prebivalstva na svetu narašča; naraščajo zahteve tega prebivalstva in njegovo znanje, zato problemi in konflikti nastajajo in se obnavljajo.

Tako modrujejo v Beli hiši. Toda v Moskvi modrujejo povsem drugače in — intervenirajo, kjer in kadar se jim zdi prav za sovjetske interese, kar pomeni, za interese svetovnega komunizma.

Iran: Vrenja v državi še ni konec

V Iranu se je v islamski revoluciji pojavil nov moment, ko so proti odredbam svečenika Homeinija, da bi iransko ženstvo spet nosilo tradicionalni čador, črno obleko, ki pokriva telo od nog do glave, z izjemo oči, ust in nosu, nastopile več tisočglave množice iranskih žensk v burnih demonstracijah. Vse so se pojavile na teheranskih ulicah in na cestah drugih iranskih mest v oblekah, kakor jih nosijo na Zahodu ter jih tudi policija in vojska, ki je streljala v zrak, ni mogla razkropiti.

Ženske demonstracije proti Homeinijevim islamskim odredbam so seveda izkoristile razne marksistične skupine, ki so vsej zadevi dodale še politični prizvok. Tako so demonstrantje „sprejele resolucijo“, da „ima vsaka ženska pravico, da sama odloča, kako se bo oblačila.“ Istočasno v resoluciji pozivajo na „enake civilne, politične, družbe-

delal izpite ni, zato je izgubil štipendijo. Vrnil se je v Ljubljano, se živel z instrukcijami, bil pisar pri dr. I. Šušteršiču in končno pri Trgovski zbornici, kjer je zbolel za jetiko in umrl 18. junija 1901 star 22 let.

Pripravil je sicer zbirko pesmi, ki pa je izšla šele dve leti (1903) po njegovi smrti in je v dveh pogledih epohalna: odkrila je velikega pesnika Murna, pa tudi prvega modernega literarnega esejista prof. dr. I. Prijatelja, ki je kot sošolec uredil rokopisno ostalino in ji napisal literarni uvod.

Odslej se je Murn-Aleksandrova omenjalo vedno v zvezi s štiriperesno slovensko literarno deteljico, s klasiki Moderne, ki so Kette, Cankar, Župančič in Murn. Tudi po smrti počivajo v skupnem grobu Moderne pri ljubljanskem sv. Križu.

To je podoba Murnovega kratkega življenja in njegove mlade smrti. Mi pa se spominjamo njegove stoletnice zaradi njegove poezije. Ta spada v zlato zakladnico slovenske besedne umetnosti.

Je to pesem ljubljanskega meščana, ki je živel brez ljubezni očeta in matere, pa si želel biti kmet in živeti v podeželskem okolju slikovite pokrajine in pestrih običajih. Spočetka je pesnil sicer iz osnov narodne pesmi naše in ukrajinske (ki jo je dobival pri dr. J. E. Kreku), pozneje iz ru-

MEDNARODNI TEDEN

V VATIKANU je umrl 73-letni kardinal Jean Villot, državni tajnik vatičanske države. Na ta položaj je bil imenovan leta 1969 ter je bil kot tak druga najmočnejša osebnost v Vatikanu. Villot je bil sin francoskega kmeta.

SOVJETSKI ministrski predsednik Kosigin je na obisku v Indiji izjavil, da je Kitajska „kriminalna država“, ki stremi za „ekspanzionizmom.“ Moskva je z velikim nezadovoljstvom zasledovala obisk indijskega zunanjega ministra Vajpayeja v Peking, od koder se je ta vrnil v New Delhi močno prizadet, ker je Kitajska prav med njegovim bivanjem v Pekingu napadla Vietnam.

AMERIŠKA RAKETA Voyager I je poslala na Zemljo fotografije Jupitra, iz katerih je razvidno, da se okoli Jupitra vrti podoben obroč, kakor okoli Saturna. Obroč v teleskopih ni viden, ker je komaj 50 km debel in sestavljen iz redkih skal in kamnitih drobcev, ki v sedmih urah preletijo pot okoli Jupitra. Obroč je od Jupitrove oblačne površine oddaljen nad 100.000 kilometrov. Jupitrove največje štiri lune so, tako so ugotovili s fotografij, pokrite s soljo, vodnim ledom in drugimi kemičnimi raztopinami, zlasti z žveplom. Vse so brez atmosfere.

V PARIZU so se zbrali na dvodnevno vrhunsko zasedanje predsedniki držav SET-a ter so razpravljali o predlogih francoskega predsednika Giscarda o „okrepljenih trgovskih stikih med SET-om, Afriko in arabskimi državami.“ Francija se zavzema za čim tesnejše stike med Zahodno Evropo in Afriko, kamor sega vedno večji vpliv Moskve in Havane. Arabske države so vključene v to francosko politiko, kolikor gre za njihov petrolej, na katerem sloni večina evropske industrije. (Nad. na 4. str.)

ne, zakonske in gospodarske pravice za moškimi“ v Iranu.

Pritisk ženskega prebivalstva proti povratku v stare islamske navade je bil tako silovit, da je moral Homeini, vsaj začasno, odnehati in dovoliti, da se bodo iranske ženske „oblačile, kakor hočejo.“

Opazovalci menijo, da ta incident, v katerem je Homeini izgubil igro, pomeni nevaren precedent za nadaljnji razvoj v Iranu, zlasti, ker tudi ne more kontrolirati tkim. ljudskih delavskih svetov, ki v imenu njegove „islamske revolucije“ izrekajo vsepovprek razsodbe, tudi smrtne, nad prebivalstvom. Vodstva teh delavskih svetov so se namreč polastili v glavnem marksistični fedajini, ki so med seboj razdeljeni v prosovjetske in prokitajske. Tudi med njimi je po nekaterih krajih že prišlo do krvavih spopadov.

skega romantika Lermontova, dokler ni zapel iz svoje lastne duše. Postal je naš najčistejši pesnik, brez sledu tendencnosti, ali deklamatorstva, samo risar občutkov in čustev, akvarelist sprememb v pokrajini in v duši, ponajvečkrat v medsebojni „korespondenci“, to je — ko si odgovarjata iz svojih biti. Tiho melanholijo kažejo njegove čustvene pesmi. Na drugi strani pa kaže zopet veselost nad kmečkimi običaji in prešernostjo. Predvsem ženitvene in svatovske pesmi izžarevajo radost, toda vedno je čutili v globini tega veselja žalost in hrepenenje po ljubezni, po nevesti. Vse njegove pesmi so obdane — kot je on sam čutil — v mehak „težki, a nežni pajčolan“, ki dela pesem megleno, toda prav zato skrivnostno in poetično. Murnove „pesmi trenutka“, registracije trenutnih razpoloženj, kakor tudi njegove kmečke pesmi, po katerih je najbolj znan in priljubljen, so vse in zgolj lirika, so intimni zapis duše, in v duši odzrcaljen vtis iz znanega sveta. Za to njegovo novo pojmovanje narave in duše je mogel ustvariti tudi svoj lasten izraz. Njegov verz hoče biti tekoč, skandiran, in tudi ne pravilno riman, zato so ga nekajkrat imeli za oblikovno okornega in zatikajočega se, nedoganelega in fragmentarnega, toda — prav to mu danes daje največjo artistično ceno. Je individualen slog, čudovit v ekspresiji in v izrazu. V barvi in globini sega preko predmetnosti v nadpredmetnost, v transcendenco, ka-

IZ ŽIVLJENJA IN DOGAJANJA V ARGENTINI

Pred leti je v Argentini veljala tradicija, da so poletni meseci, ki sovpadajo z letnimi počitnicami, tudi meseci političnega oddiha. Kongres se je razšel, ministri so si vzeli dolge počitnice, in kot posledica, so tudi politični analisti odložili očala in pero, ponehale so podtalne govornice.

Že vsa zadnja leta se ta tradicija vedno bolj krha. Vladni funkcionarji so sicer drug za drugim odšli na oddih, a razne okoliščine so vedno znova razburkale morje političnih skupin in javnega mnenja. Ne pozabimo, da so se najvažnejši dogodki (problem s Čilom in sklenjena pogodba, podpisana v Montevideo), odigrali ravno meseca januarja. Prav tako so razni ustavniki ukrepi, kot priprava zakonskega osnutka o sindikalnih organizacijah, našli svoj prostor v vladnih skrbeh meseca februarja.

Z marcem se je pričelo šolsko leto, pričela pa se je tudi povečana politična dejavnost. Predsednik države, general Videla, se je povrnil k nekaterim navadam, vpeljalim že lansko leto. Tako npr. povabilom „h kosilu“ raznim različnim osebnostim. Prvo povabilo letošnjega leta je veljalo „izstopajočim mladincem“. Prav tako bo enkrat mesečno obiskal provinco v notranjosti države. Tako naj bi osebno in podrobno videl potrebe raznih sektorjev in skupnosti.

Te predsedniške navade imajo precej opraviti s priljubljenostjo vlade pri ljudstvu. Vojaški vladi ni neznan dejstvo, da se ugled vsake vladajoče skupine prej ali slej okrha. Prihodnjega 24. marca bo poteklo že tri leta, kar je padla ustavna peronistična vlada in so jo zamenjali vojaki. Bilanca vojaške vlade, lahko bi rekli, je pozitivna; podoben opis je tema daljšega članka. Zapišimo le, ponovno, da imajo ljudje slab spomin, da se neradi ozirajo v preteklost, kadar jih sedanost močno skrbi. Političen načrt, ki ga pripravlja vlada, pa potrebuje široke ljudske zaslombe. Vlada upa tekom letošnjega leta vsaj za silo urediti gospodarski

problem, temeljni pogoj za „ljudsko zadovoljstvo“.

Vlada torej potrebuje ljudski aval. Tega se dobro zaveda. In zanimivo je, da je prav te dni vrhovni poveljnik vojaške mornarice, admiral Lambruschini v časnikarskih izjavah zatrdil: „edini aval, ki ga dobijo javni možje, je posledica rezultatov njih uprave“.

Rezultate iščejo tudi sindikalisti, povezani v razne skupine. V prvi vrsti, vsaj javno, iščejo vladno priznanje za povišanje plač. Zaskrbljeni pa so tudi zaradi že omenjenega zakona o sindikalnih organizacijah, ki bo strogo omejil njih delovanje. Verjetno bo po objavi zakona (baje 1. maja — upajmo) prišlo do sindikalnih volitev v večini teh organizacij. Drug zakon, ki tudi moti spanje, je zakon o socialnem skrbstvu. Že precej let imajo sindikalne organizacije „v zakupu“ socialno skrbstvo delavcev, kar se zdravstvene plače tiče. Za to skrbstvo prejemajo milijonske vsote, ki jih prispevajo tako delavci kot podjetja. Doslje je to skrbstvo križalo tiste, ki so bili člani sindikalnih organizacij; sedaj pa naj se to posploši na vse, ki delajo in prispevajo v ta fond. Tudi sicer bo to skrbstvo bolj podrobno reglamentirano.

Dobra ali slaba volja sindikatov bo odvisna od posameznih točk teh zakonov. Zato je vsa pozornost posvečena poteku debate v zakonodajni komisiji, in v vladnih krogih, ki naj zakon dokončno potrdijo. Vse se doslej dela v precejšnji tajnosti. Ko bo stvar prišla na dan, bomo doživeli (ali pa ne) lepo eksplozijo.

Precej eksploziven je bil tudi odgovor argentinske vlade na brazilsko stališče glede izkoriščanja reke Paraná za hidroelektrarno. Za Argentino mora veljati enakopravnost, problemi se morajo rešiti potom odkritega dialoga, brez strateških zavlačevanj in prelaganja ter izgovarjanja. Vendar kljub ostrini odgovora tukajšnje zunanje ministrstvo upa, da je še mogoče najti pot do skupnih točk in pozitivne rešitve problema.

Bližnji vzhod: Carterjev prestiž na tehtnici

Ameriški predsednik Carter je po posvetih z egipčanskim predsednikom Sadatom odletel iz Kaira v Jeruzalem, kamor je prinesel Sadatove spreminjavalne predloge na nove ameriške predloge za mir med Egiptom in Izraelom. Carter je sedaj zastavil ves svoj prestiž ameriškega predsednika, da bi dosegel podpis mirovne pogodbe med Izraelom in Egiptom.

V Jeruzalemu je bil Carter sprejet zelo hladno ter je izraelski predsednik Begin odkrito izjavil, da so razlike med Egiptom in Izraelom „resne in velike“ in poudaril, da „ne more tvegati življenja izraelskega prebivalstva za podpis samočasne mirovne pogod-

be. Mirovna pogodba mora biti taka, da bo jamčila mir za več generacij, dejansko za vedno.“

Carter je Begina poslušal utrujen in blede. V svojem odgovoru je Izraelcem zagotovil ameriško finančno, vojaško in materialno pomoč, toda „mir je treba podpisati. Problemi se meni ne zdijo tako resni, toda z izraelskega stališča so resni“, je zaključil Carter.

Predvideni Carterjev tridnevni obisk na Bližnjem vzhodu se je zavlekel že v teden dni trajajoče bivanje ameriškega predsednika na tem področju, od koder se je skozi Kairo vrnil v Belo hišo brez mirovne pogodbe.

kor pravi prof. dr. Truhlar. Prav Truhlar je v svoji zadnji knjigi Doživljanje absolutnega v slovenskem leposlovju (1977) pokazal na globino Murnove pesmi, tako po duhu kot po obliki: „s kakim mojimstvom je znal v preprostih stavkih izražati nedoločeno izkustvo absolutnega.“

Murn je gotovo naš kristalno čisti pesnik. Pravzaprav ga njegovi vrstniki niso cenili tako (Župančič, Cankar, Prijatelj...), kakor poznejši rodovi. Najbolj ga je potrdila Antologija slovenske lirike (Ložar-Vodnik 1934). Ob njej sem tedaj pred 45-timi leti napisal (DS 1934, 202): „Brez dvoma je ena glavnih zaslug te Antologije, da je postavila Murna (15 pesmi) na mesto, ki ga v naši poeziji resnično zasluži... Očitali so mu plahost, bolešt, trdoto, folkloristično ornamentiko, zdaj pa ga hipoma občutimo kot najsodobnejšega pesnika, čigar pesmica je biser naše lirike. Kette modruje, Murn čuti, gleda barve, poje in zveni kot resonančno dno, ko se vanj ujame veter, župančiči deklamira, Murn slika in živi... Je istovredna in istovrstna genialna slikarska postava kakor Grohar ali Jama. Nekako čudno smo tega umetnika zapostavljali na račun njegovih vrstnikov, čeprav je že pred trinajstimi leti napisal Pregelj, da je bil „Kette dozorel talent, Murn pa prezgodaj ugasli geni“ (Čas 1919, 219). Tedaj sem poudaril, da „prav to leto 1934, teče v znamenju Murnovega senzualizma, ki ni naturalističen, njegove harmonije z

naravo ter intimne preprostosti, ki ne pozna patosa in izumetničenosti: neposrednost občutja, ki ga daje z vse ekspresijo, in pristnost besede — materiala, sta karakteristični odliki tega pozabljenega pesnika, ki ga je Antologija pozakonila z največjim številom pesmi kot samo še Župančiča...“ Tedaj sem poudaril posebno vrednost pesmi Zima, ki jo je Prijatelj vrstil med nedograjene zapise, pa sem takoj zapisal, da je z njo „Murn premagal impresijo in segel v srž našega časa v moderni rustični misticizem...“ Vesel sem, da je zdaj — 1968 — Jože Snoj prav to pesem označil „epohalnega pomena“ (J. Murn, Pesmi, 1968, 277), ki vodi v nadrealizem XX. st., prav kakor sem omenil že takrat.

Generacija za nami — tik predvojna — je kult Murna še povečala. Njegovo pionirsko vrednost in umetniško ceno vzdržuje tudi sedanja generacija, ki pravi, da je v Murnu „začetek novega pojmovanja pesniške besede“.

Pri povprečnem bravcu velja Murn še zdaj za gasparijevskega slikarja slovenskih kmečkih folklornih motivov in rustičnega romantičnega realizma. Toda današnji rod ga je dvignil vseviš v samo metafizično pojmovanje stvarstva, v slutnjo Absolutnega (Truhlar, Snoj).

Med pesniki Slovenke Moderne je prav Murn — ne Kette ne Župančič — priznan za predhodnika današnjega pesniškega občutja in izraza.

Tine Debeljak